

<https://doi.org/10.30546/114578.2025.11.5065>

## **TƏLƏBƏLƏRİN İNGİLİS DİLİNDƏ BİLİK VƏ BACARIQLARININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNDƏ TƏDRİS PROQRAMININ (KURİKULUM) ROLU**

**Fəridə Hüseynova**

*pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, baş müəllim*

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*

*<https://ORCID.org/0000-0002-0250-3467>*

*[feridehuseynova21@gmail.com](mailto:feridehuseynova21@gmail.com)*

### **Xülasə**

Tədqiqat məqaləsi ali təhsildə tələbələrin ingilis dilindən bilik və bacarıqlarının qiymətləndirilməsində tədris proqramının rolundan bəhs edir. Məqalənin məqsədi ingilis dilinin qiymətləndirilməsində tədris proqramının dizaynının ümumi izahını verməkdir. Məqalədə bir sıra ədəbiyyat nümunələri araşdırılır, ən son mülahizələr təhlil edilir və ingilis dili dərslərində tələbələrin dil biliklərinin formalaşmasında tədris proqramının rolu şərh edilir.

Məlumdur ki, qiymətləndirmə tədris planı təcrübəsinin ayrılmaz bir hissəsidir və təlim nəticələri – tələbələrin universitet təcrübələrindən əldə edilən biliklərin artması və əldə olunan dəyişikliklər nəticəsində hansı bacarıqları nümayiş etdirə bilməsidir. Bu sahədə məlumatlanmaq ali təhsildə təhsil sistemlərindəki inzibatçılar, müəllimlər və tələbələr üçün ən vacib amillərdəndir.

İngilis dilində tələbələrin ümumi dil səviyyələrinin sistemətik inkişaf etdirilməsi effektiv tədris proqramının dizayn edilməsindən asılıdır. Tələbələr ingilis dilində əmək bazarına ötürülə bilən bilik və sərişələrə yiyələnəməlidirlər. Bu baxımdan ali təhsil müəssisələrində ingilis dilinin tədrisi üzrə təlimin necə baş verməsi və tədrisin və qiymətləndirmənin öyrənmə keyfiyyətinə necə təsir etməsi ilə bağlı problemlər mövcuddur. Bu səbəbdən müəllimlər ali təhsildə tədris planının, təcrübənin və öyrənmə qiymətləndirməsinin keyfiyyəti barədə diqqətlə düşünməlidirlər.

**Açar sözlər:** qiymətləndirmə, bilik və bacarıqlar, tədris proqramı, keyfiyyət.

## **THE ROLE OF THE CURRICULUM IN ASSESSING STUDENTS' KNOWLEDGE AND SKILLS IN ENGLISH**

**Farida Huseynova**

*Azerbaijan State Pedagogical University*

### **Abstract**

The research paper discusses the role of the curriculum in assessing the English language skills and knowledge of students in higher education. The paper aims to provide

a general explanation of the design of the curriculum in assessing the English language. The paper reviews several literature samples, analyzes the latest considerations, and comments on the role of the curriculum in shaping students' language skills in English language classes.

Learning outcomes are the abilities that students can exhibit as a result of their increased knowledge from university experiences and the changes they have made. Assessment is an essential component of the curriculum experience. One of the most crucial elements for administrators, instructors, and students in higher education systems is awareness in this area.

The systematic development of students' general language levels in English depends on the design of an effective curriculum. Students should acquire knowledge and skills that are transferable to the labor market in English. In this regard, there are concerns about how English language teaching training takes place in higher education institutions and how teaching and assessment affect the quality of learning. Therefore, educators need to think carefully about the quality of curriculum, practice, and assessment of learning in higher education.

**Key words:** assessment, knowledge and skills, curriculum, quality.

## **РОЛЬ УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЫ В ОЦЕНИВАНИЕ ЗНАНИЙ И НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ**

**Фарида Гусейнова**

*Азербайджанский государственный педагогический университет*

### **Резюме**

В данной исследовательской работе рассматривается роль учебной программы в оценивание навыков и знаний английского языка у студентов высших учебных заведений. Целью статьи является общее объяснение принципов построения учебной программы при оценивание владения английским языком. В статье рассматривается ряд литературных источников, анализируются новейшие исследования и комментируется роль учебной программы в формировании языковых навыков студентов на занятиях по английскому языку.

Результаты обучения – это способности, которые студенты могут проявить в результате расширения своих знаний, полученных в результате обучения в университете, и внесения изменений. Оценивание является неотъемлемым компонентом учебной программы. Одним из важнейших элементов для администраторов, преподавателей и студентов в системах высшего образования является осведомленность в этой области.

Систематическое развитие общего уровня владения английским языком у студентов зависит от разработки эффективной учебной программы. Студенты

должны приобретать знания и навыки, применимые на рынке труда на английском языке. В связи с этим возникают опасения относительно того, как проходит подготовка преподавателей английского языка в высших учебных заведениях и как преподавание и оценивание влияют на качество обучения. Поэтому преподавателям необходимо тщательно продумать качество учебной программы, практики и оценивание обучения в высших учебных заведениях.

**Ключевые слова:** оценка, знания и навыки, учебная программа, качество.

### **Giriş/Introduction**

Tədris proqramı təlim nəticələri üzrə strateji cəhətdən hazırlanmış sisteməlik bir yol xəritəsidir. Qiymətləndirmənin tədris planının fəaliyyətində və tətbiqində vacib bir komponent və sütun kimi daim vurğulanır. Şərqli dilçi alim R.Abusaid məqsədlərini öz mülahizələrində qeyd edir ki, tədris planı tələbələrin həm məzmun, həm də tətbiqi öyrənmə bacarıqlarını tətbiq etmələrinə və onlarda səriştəli olmalarına kömək edən müştəşkil, standartlara əsaslanan fəaliyyətlər toplusudur [Abouzeid , 2018:22].

Digər tərəfdən, tədris planı (kurikulum) ingilis dilinin öyrənilməsinin qiymətləndirilməsi üçün əsas vacib sənəddir, çünki o, tədris olunacaq və qiymətləndiriləcək məqsədləri, məzmunu və metodlarını müəyyən edir. Bundan əlavə, tədris proqramı tədris olunanlara uyğun qiymətləndirmənin yaradılması üçün bir çərçivə təmin edir və tələbələrin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinin təlim məqsədlərini dəqiq şəkildə əks etdirməsini təmin edir [Glatthorn, 2016; Tyler, 2013].

Effektiv tədris planının qiymətləndirilməsi bu çərçivədən proqramın uğurunu ölçmək, güclü və zəif tərəflərini müəyyən etmək və tədris və öyrənmənin təkmilləşdirilməsinə istiqamət vermək üçün istifadə edir. Bu məqsədlə, tədris planı hazırlamazdan əvvəl tələbələrin ingilis dili biliklərini qiymətləndirmək üçün hazırkı səviyyələrini və məqsədlərini müəyyən etmək məqsədilə ehtiyacların təhlilini aparılmalıdır. Bundan sonra dəqiq, ölçülə bilən təlim məqsədləri müəyyən edilir. Tədris planının hazırlanması təhsil təşəbbüslərini uğura doğru istiqamətləndirmək üçün qiymətləndirmədən bir kompəs kimi istifadə edir. Bunu proqram nəticələrindən tutmuş fərdi dərslərin effektivliyinə qədər hər şeyə təsir edən çoxşəxəli keyfiyyətə nəzarət sistemi hesab edilir. Tələbələrin coğrafi cəhətdən səpələnmiş və öyrənmənin müxtəlif şəraitdə baş verdiyi distant təhsil kontekstində qiymətləndirmə daha da güclü vasitəyə çevrilir.

Qiymətləndirmənin əsas funksiyası davamlı qiymətləndirmə təmin etməkdir ki, bu da tədris planının təkmilləşdirilməsini mümkün edir. Distant təhsil əsasən müəllimlərin bədən dili və sinifdəki qarşılıqlı əlaqələr vasitəsilə tələbələrin anlamasını tez bir zamanda qiymətləndirə biləcəyi ənənəvi üz-üzə təhsildən fərqli olaraq, təlimin effektivliyini müəyyən etmək üçün strukturlaşdırılmış qiymətləndirmə üsullarına əsaslanır. Bu davamlı rəy dövrü müəllimlərə nəyin effektiv, nəyin dəyişdirilməsini tələb etdiyini və potensial boşluqları müəyyən etməyə kömək edir.

Tədris planının hazırlanmasının əsas komponentlərindən biri tələbələrin öyrənməsini ölçmək, irəliləyişi izləmək və tədris planının ümumi effektivliyini qiymətləndirmək üçün istifadə olunan qiymətləndirmədir. Bu, tədrislə bağlı qərarları istiqamətləndirmək və təkmilləşdirmək üçün dəyişikliklər etmək üçün məlumat əldə etməyi əhatə edir. Formativ qiymətləndirmələr (davamlı yoxlamalar) və yekun qiymətləndirmələr (bölmə sonunda qiymətləndirmələr) birlikdə tələbələrin göstəricilərini və tədris planının effektivliyini hərtərəfli başa düşməyi təmin edən vacib növlərdir.

Beləliklə, tədris proqramlarında qiymətləndirməyə elmi yanaşma olan pozitivist və ya kəmiyyət paradigması əsasən kəmiyyətləşdirilə bilən nəticələr və statistik təhlillə bağlıdır. Bu yanaşma obyektivliyə, standartlaşdırmaya və ədədi məlumatlara üstünlük verir və qiymətləndirməyə elmi təcrübə kimi yanaşır. Proqramda elmi yanamanın bir sıra üstünlükləri vardır. Bu üstünlüklər qərar qəbul etmədə köməkçi rolunu oynayır və müqayisə edilə bilən, aydın məlumatlar təqdim edir.

**Tədris proqramında effektiv qiymətləndirmə strategiyaları.** Tədris planı və qiymətləndirmə, ehtiyacların təhlili və qiymətləndirmənin bütün inkişaf prosesinə daxil edilməsi kurikulumun hazırlanması və qiymətləndirilməsinə daxildir. Bu sənədlər tez-tez ilkin ehtiyacların təhlilindən icrasına və yekun qiymətləndirməyə qədər təhsil proqramlarının hazırlanması və qiymətləndirilməsi üçün modellər, çərçivələr və ətraflı təlimatlar təklif edir [Abouzeid 2018; Tyler, 2013]. Tədris planı danışiq, yazı, dinləmə və oxu kimi müəyyən bacarıqlar ətrafında təşkil edilməli və həm davamlı rəy, həm də yekun qiymətləndirmə təklif etmək üçün aydın məzmun əhatə dairəsi və ardıcılığı, eləcə də formativ və yekun qiymətləndirmələrin kombinasiyasına malik olmalıdır. Nəhayət, tədris planını müvafiq və adaptiv etmək üçün o, çevik olmalı və maraqlı tərəflərlə əməkdaşlığı əhatə etməlidir.

Qlatorn Alana (2003) görə, qiymətləndirmə kurikulum təcrübəsinin vacib bir hissəsidir. Qiymətləndirmə, tələbələrin təlimi ilə bağlı qərarlar qəbul etmək üçün kurikulumun təbiiqində məlumat əldə etmək prosesidir [Glatthorn, 2016:24].

Ralf Taylerə görə, tədris proqramının qiymətləndirilməsi əsasən təhsil proqramının nəzərdə tutulan məqsədlərinə effektiv şəkildə çatıb-çatmadığını qiymətləndirməklə bağlıdır [Tyler, 2013:12]. Bu qiymətləndirmə prosesi tədris proqramının müxtəlif aspektlərini, o cümlədən məzmunu, tədris metodlarını, öyrənmə təcrübələrini və tələbə nəticələrini əhatə edir. Xüsusi ölçülə bilən təlim məqsədlərinin müəyyən edilməsi, ingilis dili biliklərinin qiymətləndirilməsi üçün tədris planının hazırlanmasının dövrü prosesində ilk addımdır və bu proses tələbənin tələblərini anlamaq üçün ehtiyacların təhlili ilə başlayır. Bu çərçivə müvafiq tədris resurslarının və yanaşmalarının seçilməsinə istiqamət verir və tədris planının effektivliyini qiymətləndirmək və tələb olunan dəyişiklikləri etmək üçün davamlı qiymətləndirmə mərhələsi ilə başa çatır. Bu məqsədlə aşağıdakı mərhələləri təqdim etmək lazımdır:

- 1) *Ehtiyacların təhlili*

- Tələbənin səriştə səviyyələrini, üstünlüklərini, maraqlarını və akademik və ya peşəkar ehtiyaclar kimi xüsusi məqsədləri müəyyən etmək üçün ehtiyaclar təhlili aparılır;
- Tədris planının əsas diqqət mərkəzinə tələbələrin üzləşdiyi problemlər, məsələn, əmək bazarının tələbləri və ya universitetlərə qəbul tələbləri təsir edəcək;

#### *2) Məqsədin müəyyənləşdirilməsi*

- Ehtiyacların təhlilinə əsasən, konkret, ölçülə bilən təlim məqsədləri müəyyən edin. Fəaliyyətlərin və məzmunun seçimi bu məqsədlərə əsaslanmalıdır;
- Müəyyən bir səriştə səviyyəsinə çatmaq (məsələn, C1) və ya karyera üçün ixtisaslaşmış bacarıqları təkmilləşdirmək kimi ümumi proqram məqsədləri müəyyən edin.

#### *3) Tədris planı və metodologiya dizaynı*

- Tələbələrin məqsədlərə çatmasına imkan verəcək materialları (məsələn, qrammatika, lüğət və bacarıqlar) seçib təşkil etməklə tədris planı yaradılır;
- Materialı təqdim etmək və öyrənməni təşviq etmək üçün istifadə olunan strategiyaları və taktikaları təsvir edən tədris metodologiyasını seçilir;
- Təlim məqsədlərini tamamlayan cəlbedici, effektiv və müvafiq resursları və fəaliyyətləri seçilir;

#### *4) Dəyərləndirmə və qiymətləndirmə*

- Tədris planının məqsədlərinə uyğun olaraq tələbələrin bacarıqlarını (məsələn, danışq, dinləmə, oxu və yazı) qiymətləndirmək üçün alətlər və proseslər yaradılır;
- Tədris planının tələbələrin ehtiyaclarına uyğun olaraq effektivliyini qiymətləndirmək üçün davamlı qiymətləndirmə mərhələsi yaradın. Təkmilləşdirmələr üçün bu rəy dövrəsindən istifadə olunur;
- Tədris planının zəif cəhətlərini müəyyən etmək və tədqiqatçılara, müəllimlərə və tərtibatçılara məlumat vermək üçün qiymətləndirmə nəticələrini araşdırılır;

#### *5) Təkrarlanan proses*

- Kurikulum dizaynının təkrarlanan təbiətini qəbul edin. Ehtiyacların təhlili, məqsədlər, tədris planı və metodologiya qiymətləndirmə mərhələsinin əvvəlki mərhələlərə qayıtması nəticəsində yenidən nəzərdən keçirilir;
- Tətbiq və qiymətləndirmə dövründən sonra, kurikulumun hələ də tətbiq oluna biləcəyinə və effektiv olduğuna əmin olmaq üçün prosedur yenidən başlayır [Wahidiyati, 2023; Wright, 1997].

Tədris planının hazırlanmasında əsas qiymətləndirmə növləri diaqnostik, formativ və yekun qiymətləndirmədir. Diaqnostik qiymətləndirmələr tələbənin tədrisdən əvvəl əvvəlki biliklərini müəyyən edir, formativ qiymətləndirmələr təlim prosesi zamanı davamlı rəy təmin edir və yekun qiymətləndirmələr bölmənin və ya kursun sonunda öyrənməni ölçür. Digər növlərə performans, standartlaşdırılmış, aralıq, etalon və portfolio qiymətləndirmələri daxildir ki, bunlar da tez-tez əsas üç qiymətləndirməni əsas kimi istifadə edir.

### **Nəticə/Conclusion**

Beləliklə, belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, qiymətləndirmə tədris planının effektiv işləməsinə və tətbiqinə mühüm töhfə verən kurikulum təcrübəsinin vacib komponentlərindən biridir. Müəllimlərin davamlı qiymətləndirmə və təcrübə üçün tanınması tələbələrin əsas bilik və bacarıqları mənimsəməsi üçün vacibdir. Effektiv ingilis dili qiymətləndirməsi üçün tədris planının hazırlanması aydın təlim məqsədlərinin müəyyən edilməsi, bu məqsədlərə uyğun müxtəlif qiymətləndirmə vasitələrinin seçilməsi, təlim prosesi boyunca bir sıra qiymətləndirmə strategiyalarının tətbiqi və həm tədris planını, həm də şagirdlərin öyrənməsini davamlı olaraq təkmilləşdirmək üçün rəydən istifadə kimi dövrü bir prosesi əhatə edir.

### **ƏDƏBİYYAT/REFERENCES**

1. Abouzeid, R. (2018). The Effect of an Intensive English Program on the Vocabulary Size of Lebanese English Foreign Learners // International Journal of English Linguistics. – Vol. 8 (6). – p.281.
2. Glatthorn, Allan A., et al. (2016). Curriculum Leadership: Strategies for Development and Implementation. 5th ed. – SAGE Publications. – p. 22-36.
3. Tyler, Ralph W. (2013). Basic Principles of Curriculum and Instruction. – University of Chicago Press. – p.12-28.
4. Wahidiyati I., Desi, W.M. (2023). Teaching English for Intensive Program: A Need Analysis // Metathesis: Journal of English Language, Literature, and Teaching. – Vol. 7 (1). – p.60-73.
5. Wright, et.al. (1997). Teacher and classroom context effects on student achievement: Implications for teacher evaluation // Journal of Personnel Evaluation in Education. – p.57-67.

### **Məqalə tarixçəsi**

|                           |                                           |
|---------------------------|-------------------------------------------|
| <i>Daxil olub</i>         | <i>25.11.2025</i>                         |
| <i>Qəbul edilib</i>       | <i>03.12.2025</i>                         |
| <i>Nəşrə tövsiyə edib</i> | <i>Tamilla Vahabova</i>                   |
|                           | <i>pedaqogika elmləri doktoru, dosent</i> |